Dění (jako pomíjení)

V každém dění dochází k tomu, že něco, co tu ještě před chviličkou bylo, tu už není, protože to pominulo, odešlo – a už se to nevrátí. Přesto vždycky něco z toho, co tu bylo, tu zůstává ještě nadále (a stává se to součástí toho nového, co tu sice před chviličkou ještě nebylo, ale nyní už to tu je). To je vlastně zkušenost svádějící k tomu, že právě to, co zůstává uprostřed změny a navzdory změně bez proměny, považujeme za záruku kontinuity a také za garanta jednoty resp. sjednocení oněch proměn. Právě tento nesprávný úsudek resp. závěr vedl např. Aristotela k prohlášení, že každá změna se může odehrávat pouze na něčem, tj. na nějakém substrátu. Aristotelés si však nikdy nepoložil otázku, jak vlastně onen neměnící se substrát skutečně (reálně) souvisí s onou proměnou, která probíhá údajně na jeho povrchu. To je však velmi vážná otázka, uvážíme-li, že onen údajně neměnný substrát se v každém okamžiku oněch proměn, probíhajících na povrchu, musí k těm proměnám nějak vztahovat, má-li je právě svou neměnností udržovat ve vzájemných souvislostech, které chápeme jako kontinuitu změny. Je onen substrát v plnění této funkce aktivní? Pak by ovšem nemohl být neměnný. A pokud je pouze pasivní, musely by se o kontinuitu celé změny postarat jednotlivé (okamžiky) fáze oné změny; a pokud by tomu tak bylo, máme tu problém, proč vůbec tyto fáze změny, které se musí samy postarat o kontinuitu, vůbec potřebují jakýkoli substrát: k čemu je vlastně takový substrát, který nejen není schopen jednotu celé proměnu zajistit, ale který dokonce jako zcela pasivní musí do té jednoty být přitažen a pojat aktivitou dějících se fází oné proměny?

(Písek, 071223-1.)